

Istraživački pristup slučajnom otkriću

Vrijeme je korizme. Očekivana odricanja mojih ukućana neočekivano se kreću u smjeru samozatajne žrtve odsustva slatkiša s jelovnika. Ujutro, tijekom predvidivog rituala spravljanja prve jutarnje kavice, već na ulasku u kuhinju, nepredvidivo, ispred frižidera, ugazim u nešto ljigavo, ljepljivo i sklisko. Forenzičkim pristupom istražujem tvar, porijeklo i eventualnog počinitelja. Pravilno zaključujete – naglasak je na *istraživanju*. Nepogrešivo, bez uzimanja otisaka i DNA analize, otkrivam krivca, čime vas ne bih zamarala – dovoljno je znati da je pod pritiskom dokaza iznuđeno priznanje i pokajanje. Eto, kao što vidite, istraživački pristup u svakodnevnom životu neizbježan je kao i prva jutarnja kavica. I naravno, nije privilegij samo populacije u razvoju, iako su rezultati njihova istraživačkog napora ono što stalno iznenađuje, a energija koju u to ulažu ono što zadivljuje. Za dublju analizu u istraživanju istraživačkih pristupa generacije koja dolazi potrebno je razraditi metodologiju i odrediti parametre za intenzitet doživljaja pri istraživanju, kao i učinke po buduća promišljanja i pristupanja određenim problemima. Čini mi se da je sasvim OK prihvatiti postojanje osnovnih načela u teoriji istraživačkog pristupa koji odgovaraju temperamentu djeteta:

- a) istraživanje problema problemskim (projektnim) pristupom
- b) problemski pristup slučajnim otkrićima.

Rezultati jednog i drugog pristupa mogu biti od presudnog značenja za buduće poimanje svijeta, a u osnovi se razlikuju samo po problemima koji iz njih mogu proizaći. Istraživanje problema problemskim pristupom podrazumijeva ozbilj-

no promišljanje na postavci problem – pretpostavka – provjera – zaključak, što dovodi do ozbiljnih znanstveno utemeljenih životnih istina. U kontroliranim uvjetima, dakako. Zdrava i nezdrava hrana (za puževe)? Markuševečki znanstveni tim (mješovita skupina) pred grupu puževa, na određenu udaljenost, postavlja list salate i smokić. Pretpostavka je (većinom glasova utvrđena), da će puževi strelovito krenuti na salatu. Provjera, eksperiment. Nakon početne nedoumice balava žgadija odlazi – svaki na svoju stranu. Znanstvenici se ne daju zbuniti i vraćaju ih na početnu poziciju. Nakon nekoliko uzastopnih pokušaja uspostavljaju se navigačke ekipe koje žustro bodre ljigavce. Uskoro imamo prvaka kojem opraštaju glup izbor nezdrave hrane, osobito zato što su se ostali razmislili na sve strane. Bez zaključka!

Problemski pristup slučajnim otkrićima je već nešto sasvim drugo. Ne uključuje nikakvo promišljanje, ne zahtijeva pripreme niti posebne uvjete, ali može dovesti do nekih problema. Otkrića mogu djelovati drastično i neopozivo pridonijeti razumijevanju egzistencijalnih principa. Problemi koji proizlaze moraju se rješavati odmah i na licu mjesta. Objed. Što se dogodi kad ubaciš nešto u susjedov tanjur? Nekoliko stvari. Jedna po jedna. Sve odjednom ili u raznim kombinacijama, što ovisi o susjedu (stupnju izgladnjenosti kojoj je izložen, količini sline koja mu je potekla pri pogledu na sadržaj tanjura i sl.), i može se kretati od blagog prijekora do grube šamarčine. Problem nastaje kad se upustiš u raspravu s tetom. Zaključak: jedi i pusti druge da jedu. Na miru! Do slučajnog otkrića može dovesti i neobično snažna artikulacija određenih glasova. Na primjer: Što se može postići običnom deračinom?

Slučajnim otkrićima mali monstri mogu vladati galaksijom. Ili ne. Što ovisi o drugim sudionicima u procesu slučajnog otkrića. Rezultati su vam poznati. I njima također. Kristalno jasni. I koriste ih u budućim prilikama. Zbog čega urla moj unuk pred vratima lifta? U memoriju mu je utisnuto sjećanje na priliku kad je istom metodom ishodio mogućnost da pritiskom na dugme otvori vrata. Problem imaju njegovi roditelji. Svaki put kad se nađu s mališom pred liftom.

Dok ovo pišem, bude se neke uspomene:

- na činjenicu da je nepoznato do kakvog je otkrića došao Ivan šišajući svog mlađeg brata (koji su problem proizašli iz toga, bilo je svima znano - čulo se!);
- na nalaz sitne didaktike u akvariju s ribicama koji otkriva pokušaj otkrivanja jelovnika zlatnih ribica (eksperimentator nikada nije otkriven);
- na slučajno razbijeno jaje što daje uvid u sadržaj, isto kao i ono namjerno bačeno na pod;
- na onu nezaboravnu izjavu mog unuka: 'Baka, ti si tak dobja, obožavam te!' kad sam mu, onomad, u Kaptol centru, dopustila da se opija svojim učinkom na vrata kontrolirana senzorom, razmišljajući pritom što je to što određuje hoće li se netko razviti u Einsteina ili u tukana, te što je otkriće Amerike prema otkriću svijeta gledanog naglavce, iz perspektive šišmiša?

Ma kako bilo, mali znanstvenici, slijedeći neodoljiv nagon, otkrivaju životne istine koje mogu biti zbunjujuće, ali je sigurno da otvaraju mala vrata u veliki svijet i utiru put velikim otkrićima koja mijenjaju taj isti svijet ili barem pogled na njega.

Marica Milčec